

RIIGIKOHUS

DISTISPLINAARKOLLEGIUM

OTSUS

Distsiplinaarasja number	9-13/13-1-1
Otsuse kuupäev	5. märts 2013
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Harri Salmann, liikmed riigikohtunik Jüri Ilvest ja Tambet Tampuu, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Ülle Jänes ja Harju Maakohtu kohtunik Fred Fisker
Kohtuasi	A Maakohtu B kohtumaja kohtunik X, sündinud 20. mail 1966. a, kohtunikuks nimetatud 2. jaanuaril 2009. a, varem distsiplinaarkorras karistamata, distsiplinaarasi
Distsiplinaarmenetluse algataja	A Maakohtu esimees
Asja läbivaatamise kuupäev	15. veebruar 2013
Istungil osalenud isikud	A Maakohtu B kohtumaja kohtunik X, A Maakohtu esimees Istungit protokollis Riigikohtu personalispetsialist Triinu Meeru

RESOLUTSIOON

1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks noomitus.
2. Otsuse peale on kohtunikul õigus esitada kaebus Riigikohtu üldkogule 30 päeva jooksul alates otsuse kuulutamisest.
3. Otsus jõustub pärast p-s 2 nimetatud tähtaja möödumist, kui kohtunik pole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.

DISTISPLINAARSÜÜDISTUS

1. A Maakohtu esimees algatas 18. jaanuaril 2013. a distsiplinaarmenetluse A Maakohtu B kohtumaja kohtuniku X suhtes kohtute seaduse § 87 lg 2 alusel seoses ametikohustuste mittekohase täitmise tsiviilasja nr 2-09-18805 menetlemisel.

Distsiplinaarsüüdistuse kohaselt sai kohtunik X 21. märtsil 2011. a tsiviilasjas nr 2-09-18805 oma menetlusse võlgnik Martin Utsar'e määruskaebuse maksekäsu kiirmenetluses 28. septembril 2010. a kohtunikuabi poolt tehtud maksekäsule. Kohtunik X tegi järgmise toimingu selles tsiviilasjas 28. detsembril 2011. a, millal ta koostas kohtumääruse, millega jättis M. Utsar'e määruskaebuse käiguta ja andis talle tähtaja määruskaebuses puuduste kõrvaldamiseks 14 päeva jooksul alates kohtumääruse kättesaamisest. M. Utsar teatas 16. jaanuaril 2012. a A Maakohtule, et ta on

määruskaebuses puudused kõrvaldanud. Kuid edasi ei teinud kohtunik X ühtegi menetlustoimingut enne, kui kodanik oli teinud mitu järelepärimist justiitsministeeriumile. Justiitsministeeriumist vastati kodanikule esialgu iseseisvalt. 6. detsembril 2012. a küsis aga justiitsministeeriumi õigusloome ja arenduse talitsuse ametnik A Maakohtu esimehelt selgitust tsiviilasja nr 2-09-18805 menetlemisel tekkinud viivituse põhjuste kohta. Maakohtu esimees palus omakorda selgitust kohtunik X-lt nimetatud tsiviilasja menetlemisel tekkinud viivituse põhjuste kohta. Kohtunik X esitas kohtu esimehele kirjaliku selgituse tsiviilasja nr 2-09-18805 menetlemisel tekkinud viivituse põhjuste kohta. A Maakohtu esimees leidis kohtuniku selgitusele tuginedes, et kohtuniku viivitus selle tsiviilasja menetlemisel ei ole põhjendatud. Maakohtu esimees leiab, et kohtunik X-i väited ebapädeva või ebapiisava abitööjõu kohta ei õigusta tema poolt kaebaja määruskaebuse lahendamise viivitamist ja selles asjas kohtumääruse koostamist alles 11. detsembril 2012. a, s.o ligi aasta pärast eelmise toimu tegemist.

Distsiplinaarsüüdistuses märgitakse, et Eesti kohtuniku eetikakoodeksi punkti 15 kohaselt lahendab kohtunik kohtuasjad mõistliku aja jooksul, vältides kiirustamist ja pealiskaudsust ning hoidudes otsustamise edasilükkamist formaalsetel ja ebamõistlikel alustel. Termin „mõistlik aeg“ ei ole menetlusseadustikes üheselt määratletud. Tsiviilkohtumenetluses on seadusandja poolt ette nähtud võimalus esitada taotlus menetluse kiirendamiseks juhul, kui asjas ei ole tehtud ühtki menetlustoimingut üheksa kuu jooksul (TsMS § 333¹). Seega oleks käesoleval juhtumil määruskaebuse esitajal olnud võimalik esitada vähemalt kahel korral taotlus menetluse kiirendamiseks.

Distsiplinaarsüüdistuses leitakse, et kohtunik X on toime pannud distsiplinaarsüüteo ja teda tuleb karistada.

DISTIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

2. Distsiplinaarsüüdistuses kirjeldatud faktiliste asjaolude tõendamiseks esitati distsiplinaarkolleegiumile tsiviilasja nr 2-09-18805 toimik, väljavõte kohtute infosüsteemist tsiviilasjas nr 2-09-18805 tehtud toimingutest, justiitsministeeriumi 6. detsembri 2012. a järelepärimine A Maakohtu esimehele (milles sisaldub ka ministeeriumi varasem kirjavahetus määruskaebuse esitajaga), samuti A Maakohtu kohtunik X-i 12. detsembri 2012. a kirjalik seletus maakohtu esimehele tsiviilasja nr 2-09-18805 menetlemise viivitamise kohta.

Distsiplinaarkolleegiumi palvel esitas kohtunik X seletuskirja distsiplinaarsüüdistuse kohta. Distsiplinaarkolleegiumi palvel esitas A Maakohtu esimees võrdlusandmed kohtunike töökoormuse kohta kohtus, andmed abitööjõu kohta B kohtumajas aastatel 2011-2012 ja kohtunik X-i tööalase iseloomustuse.

3. Tsiviilasja nr 2-09-18805 toimikust nähtub järgmist:

- 1) 27. aprillil 2009. a esitas Era Liisingu Inkassoteenused AS A Maakohtule maksekäsu kiirmenetluses avalduse Martin Utsar'e vastu 11 782 krooni, kehtivas vääringus 753,01 euro saamiseks. Järgnevad menetlustoimingud selles asjas tegi A Maakohtu kohtnikuabi;
- 2) 25. veebruari 2011. a määrusega jättis kohtnikuabi võlgniku 11. novembri 2010. a avalduse menetlusse võtmata, kuna võlgnik ei tasunud kohtu nõudele vaatamata määruskaebuselt riigilõivu. Lisaks märgiti, et TsMS § 62 lg 2 järgi peab dokument olema jõudnud kohtusse tähtaja viimasel päeval, kuid määruskaebus jõudis kohtusse pärast määruskaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 3) 15. märtsil 2011. a esitas võlgnik maakohtule määruskaebuse 25. veebruari 2011. a määrusele ja teatas, et ta tasus kohtule ka riigilõivu;

- 4) 21. märtsil 2011. a andis A Maakohtu kohtunikuabi TsMS § 663 lg 6 alusel määruskaebuse lahendamiseks kohtunik X-le;
- 5) 28. detsembril 2011 koostas kohtunik X kohtumääruse, millega jättis määruskaebuse käiguta ja andis tähtaja puuduste kõrvaldamiseks 14 päeva jooksul alates kohtumääruse kättesaamisest;
- 6) 16. jaanuaril 2012. a saatis võlgnik M. Utsar maakohtule kirja, milles teatas, et puudused on kõrvaldatud;
- 7) 11. detsembril 2012 koostas kohtunik X kohtumääruse, millega jättis määruskaebuse rahuldamata ja edastas määruskaebuse lahendamiseks Tallinna Ringkonnakohtule;
- 8) 11. jaanuaril 2013. a tegi Tallinna Ringkonnakohus selles asjas kohtumääruse.

Tsiviilasja toimiku materjalidest nähtub seega, et distsiplinaarsüüdistuses etteheidetud menetlustoimingutega viivitamine toimus tegelikult kahes osas: ajavahemikul 21. märtsist 2011. a kuni 28. detsembrini 2011. a, s.o umbes üheksa kuud ja ajavahemikul 16. jaanuarist 2012. a kuni 11. detsembrini 2012. a, s.o umbes üksteist kuud. Seega toimus menetlustoimingutega viivitamine kohtunik X-i poolt kokku umbes kaksikümmend kuud.

4. Distsiplinaarsüüdistusele on lisatud võlgniku M. Utsar'e esindaja D. Utsar'e taotlused justiitsministeeriumile palvega selgitada välja tsiviilasjas nr 2-09-18805 menetlustoimingute viivitamise põhjused ja justiitsministeeriumi ametniku poolt antud vastused nendele taotlustele.

Elektroonilisest kirjavahetusest nähtub, et esimest korda pöördus D. Utsar justiitsministeeriumi poole selgitustaotlusega 2. jaanuaril 2012. a ja sellele vastas ametnik iseseisvalt 8. jaanuaril 2012. a. Vahepeal esitati justiitsministeeriumile veelkord selgitustaotlus, millele vastas jällegi ametnik iseseisvalt. Järjekordse selgitustaotluse justiitsministeeriumile esitas D. Utsar 1. detsembril 2012. a. Selle peale saatis justiitsministeeriumi ametnik 6. detsembril 2012. a elektroonilise järelepärimise A Maakohtu esimehele palvega, et see selgitaks temale, mis põhjusel on tekkinud tsiviilasjas nr 2-09-18805 menetlustoimingutega viivitamine ja kuidas maakohtu esimees kavatseb sellele reageerida.

Seega nähtub elektroonilisest kirjavahetusest, et justiitsministeerium ei pöördunud A Maakohtu esimehe poole tekkinud probleemi lahendamiseks ja vastamiseks kohe jaanuaris 2012, vaid pöördus alles 6. detsembril 2012. Seetõttu sai maakohtu esimees alles 6. detsembril 2012. a probleemist teadlikuks ja sai hakata sellega tegelema üksteist kuud hiljem kui probleem kodaniku poolt tõstatati. Maakohtu esimees kontrollis asjaolusid ja seejärel tegi kohtunik X tsiviilasjas nr 2-09-18805 vajaliku kohtumääruse juba 11. detsembril 2012. a.

5. A Maakohtu esimehele kohtunik X-i poolt esitatud kirjalikust seletusest nähtub, et kohtunik ei jõudnud teha menetlustoiminguid nimetatud tsiviilasjas mõistliku aja jooksul objektiivsetel põhjustel. Kohtunik on seisukohal, et põhjused peituvad B kohtumaja puudulikus töökorralduses. Kohtunik märgib, et kohtunikuna ei ole ta saanud piisavalt kasutada konsultandi abi, mistõttu asjad kuhjusid ja menetlused venisid. 14. oktoobril 2011. a anti temale lisaks menetleda 68 tsiviilasja, mis olid olnud pensionile siirdunud kohtuniku menetluses. Konsultandi töö ei olnud ka kvaliteetne, tema tehtud töö pidi kohtunik üle kontrollima ja lõpuks ise ära tegema. Samuti ei ole olnud tal vahepeal sekretäri või oli sekretär sageli haige või vahetusid sekretärid tihti ja see tekitas lisakoormuse. Kohtunik märgib, et ta teeb tööd nii palju kui suudab.

6. Distsiplinaarkolleegiumile kohtunik X-i poolt esitatud kirjalikust seletusest nähtub, et tsiviilasjas nr 2-09-18805 ei ole tehtud menetlustoiminguid mõistliku aja jooksul. Kohtunik leiab, et ei ole jätnud menetlustoiminguid tegemata tahtlikult. Kohtunik on seisukohal, et tsiviilasja nr 2-09-18805 menetluse venimine on tekkinud B kohtumaja puudulikust töökorraldusest. Probleemid on seotud eelkõige konsultantide töö kvaliteedi ja kiirusega. Konsultantide abi kohtunikule ei ole olnud

piisav, konsultandid ei tule tööga toime. Kohtunikul ei ole üksinda võimalik kõiki asju mõistliku aja jooksul lahendada ja seetõttu menetlused venivad.

Distsiplinaarkolleegiumi istungil esitatud selgitustes võttis kohtunik X omaks, et menetlustoiminguid selles tsiviilasjas ei ole tehtud mõistliku aja jooksul. Kohtukoosseisu küsimustele vastates selgus, et menetlustoimingutega viivitamise põhjused peituvad kohtunik X-i enda töö puudulikus korralduses. Kohtunik kirjeldas, et tal on kohtuasjad seifis, kus ta käib neid aeg-ajalt kontrollimas. Kuid tal ei olnud süsteemi menetluses olevate kohtuasjade kronoloogiliseks jälgimiseks ja vajalike menetlustähtaegade kontrollimiseks. Konsultandile tööülesannete andmisel ei andnud ta ka täitmiseks konkreetset tähtaega. Kohtunik X kinnitas, et nüüdseks on ta oma tööd paremini korraldanud ja ta loodab edaspidi sarnaseid puudusi vältida.

7. A Maakohtu esimehe esitatud kohtunike töökoormuse võrdlusandmetest nähtub, et B kohtumaja kõikide kohtunike töökoormus on samas suurusjärgus, kohtunik X-i töökoormus ei ole teiste kohtunike omast suurem. Kohtunike tööjaotusplaani vaadatakse koormuse muutudes üle ning vajadusel tööjaotusplaani muudetakse ja töökoormust võrdsustatakse.

8. A Maakohtu esimehe esitatud andmetest kohtunike abitööjõu olemasolu kohta nähtub, et igal kohtunikul on oma istungisekretär.

Konsultantide osas nähtub Maakohtu esimehe esitatud andmetest, et igal kohtunikul oma konsultanti ei ole. 2011. aastal oli B kohtumajas kolm kohtunikku ja kaks konsultanti, seega 0,67 konsultandi kohta kohtuniku kohta. 2011. aasta lõpukuudel ja 2012. aasta alguses poole aasta jooksul oli B kohtumajas realselt kaks kohtunikku ja kaks konsultanti, seega üks konsultant ühe kohtuniku kohta. 2012. aastal oli B kohtumajas kolm kohtunikku ja kaks konsultanti, seega 0,67 konsultandi kohta kohtuniku kohta.

Distsiplinaarkolleegiumi istungil märkis A Maakohtu esimees ja kohtunik X, et kuna B kohtumaja juht lahendab vaid kriminaalasju ja tema konsultandi abi ei vaja, siis saavad teised kaks kohtunikku, sh ka kohtunik X, kasutada mõlemad ühte konsultanti.

9. A Maakohtu esimehe tööalases iseloomustuses kohtunik X-i kohta nähtub, et kohtunik on ametisse asumisest peale lahendanud valdavalt tsiviilasju ja täitnud ka eeluurimiskohtuniku ülesandeid. Kuna B kohtumaja juurde kuulub ka Kärkla kohtumaja, siis lahendab ta ka Hiiumaa tsiviilasju alates kohtunik M. Reino pensionile siirdumisest oktoobrist 2011. a. Kohtunik X täidab oma tööülesandeid põhjalikult, on kursis õigusaktides tehtud muudatustega ja arutab võimalikku rakenduspraktikat ka kolleegidega. Ta osaleb võimalusel kõikidel koolitustel, kuhu on registreerunud. Kohtuistungitel on ta viisakas ja rahulik. Kolleegidega koostöö suhtes võib täheldada, et ta tahab alati ise olla veendunud, mis menetluses on toimunud, kuid see tähendab ühtlasi täiendavat ajakulu. Menetlusgrupis võib täheldada seda, et kohtuniku poolt võiks paremini olla läbi mõeldud teiste menetlusgrupi liikmete kasutamine ühise eesmärgi saavutamiseks.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

10. Seoses formuleeringuga „mõistlik aeg“ märgib kolleegium esmalt, et Põhiseaduse §-dest 13,14 ja 15 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni (EIÕK) artiklist 13 tuleneb isiku õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks, mis on oluline isiku põhiõigus. Kohtusse pöördumise õigus peab tagama isiku õiguste võimalikult tõhusa ja lünkadeta kaitse. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks hõlmab muu hulgas ka õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul. EIÕK artikli 6 esimeses lauses sätestatakse inimõigusena õigus asja õiglasele ja avalikule arutamisele mõistliku aja

jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Formuleering „mõistlik aeg“ on määratlemata õigusmõiste, mis Riigikohtu praktika kohaselt tuleb sisustada igal üksikjuhtumil eraldi, pidades silmas konkreetset juhtumit. Kohtumenetluse pikkuse „mõistlikkus“ sõltub järgmistest asjaoludest: vaidluse keerukus; kaalul olevate hüvede tähtsus; kaebuse, hagi või taotluse esitaja enda ning ametivõimude (ka kohtu) käitumine. Selleks, et mõõta, kas kohtumenetlus on toimunud mõistliku aja jooksul, tuleb hinnata vaidluse keerukust ning menetlusosaliste käitumist. Kindlasti tuleb arvestada ka kohtu ja kohtuniku töökoormust ning sellest tingitud objektiivseid asjaolusid – olemasolevaid ressursse, abitööjõu olemasolu, kaebuste/hagide hulka, asjade keerukust jne. Seega peaks kohtumenetluse toimumise aja mõistlikkus tulenema konkreetse juhtumi asjaoludest, kus tuleb kaaluda konkreetse kohtuvaidluse keerukust, menetlusosaliste käitumist, kohtu ja kohtuniku käitumist ning muid objektiivseid asjaolusid. Kohtu käitumise puhul tuleb analüüsida ja hinnata, kas on olemas mõjuvad põhjused, mis õigustavad asja lahendamist niivõrd pika aja jooksul. Kohtu ja kohtuniku töökoormus on vaieldamatult suur probleem, kuid alati ei saa töökoormusega põhjendada kohtumenetluse pikkust. Seejuures tuleb vaadata ja võrrelda ka teiste kohtunike töökoormust jne.

11. Kohtute seaduse § 6 lg-s 1 sätestatakse: „Kohtunik korraldab oma tööaja iseseisvalt. Kohtunik peab oma kohustused täitma mõistliku aja jooksul, arvestades seaduses ettenähtud menetlustähtaegu.“

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-s 2 sätestatakse: „Tsiviilkohtumenetluse ülesanne on tagada, et kohus lahendaks tsiviilasja õigesti, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega.“

Seega on nimetatud seadustes sätestatud nõue, et kohtunik peab oma töö korraldama selliselt, et ta suudaks lahendada kohtuasjad mõistliku aja jooksul.

12. Vaidlust ei ole selles, et tsiviilasja nr 2-09-18805 menetlemisel ei ole tehtud menetlustoiminguid mõistliku aja jooksul. Kohtunik X kinnitas kirjalikes seletustes ja ka distsiplinaarkolleegiumi istungil, et tsiviilasjas nr 2-09-18805 ei ole ta teinud menetlustoiminguid mõistliku aja jooksul.

13. Kirjalikes seletustes märkis kohtunik X, et menetlustoiminguid ei jõudnud ta teha mõistliku aja jooksul mõjuvatel põhjustel ja mõjuvateks põhjusteks pidas ta puudusi B kohtumaja töökorralduses.

Distsiplinaarkolleegiumi istungil selgus kohtuniku seletusest, et menetlustoimingutega viivitamise tegelikud põhjused peituvad kohtuniku enda töö puudulikus korralduses, sest tal ei olnud süsteemi menetluses olevate asjade kronoloogiliseks jälgimiseks ja menetlustähtaegade kontrollimiseks. Samuti ei andnud ta konsultandile tähtaega tööülesannete täitmiseks.

14. Seega on kohtunik X võtnud omaks distsiplinaarsüüdistuses etteheidetava teo, et tsiviilasjas nr 2-09-18805 ei teinud ta menetlustoiminguid mõistliku aja jooksul, ei pidanud kinni seaduse nõuetest ja mõistliku aja põhimõttest.

Distsiplinaarkolleegium märgib veel, et selles tsiviilasjas toimunud menetluslikud viivitused ei ole põhjendatavad ka asja olemuse - menetlustoimingu mahukuse või keerukusega või menetlusosaliste käitumisega, samuti mitte suure töökoormuse või abipersonali puudumisega. Kohtunik X ei ole korraldanud oma tööd nõuetekohaselt, mis tingis menetluslike viivituste tekkimise. Esitatud tõenditest nähtub, et menetlusega viivitamist ei ole põhjendanud ka menetlusosaline. Andmetest kohtunike töökoormuse kohta tuleneb, et kohtunik X-i töökoormus ei ole suurem kui teistel kohtunikel. Samuti ei ole teistel kohtunikel kasutada rohkem abipersonali.

Distsiplinaarkolleegium on seisukohal, et käesoleval juhtumil puuduvad mõjuvad põhjused, mis õigustaksid tsiviilasjas nr 2-09-18805 menetlustoimingutega viivitamist niivõrd pika aja jooksul.

15. Distsiplinaarkolleegium leiab, et tsiviilasjas nr 2-09-18805 menetlustoimingutega viivitamisega on kohtunik X toime pannud distsiplinaarsüüteo kohtute seaduse § 87 lg 2 mõttes - distsiplinaarsüütegu on kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuste mittekohases täitmisel.

16. Kuna kohtunik X-i distsiplinaarsüütegu on leidnud tõendamist, siis tuleb teda karistada. Distsiplinaarkaristuse määramisel arvestab kolleegium distsiplinaarsüüteo raskust ja iseloomu, kohtunik X-i suhtumist sellesse teosse ning asjaolu, et ta on oma tööd nüüdseks paremini korraldanud. Kolleegium võtab arvesse ka seda, et antud süütegu on kohtunik X-il esmakordne, teda ei ole varem distsiplinaarkorras karistatud ja maakohtu esimees iseloomustab teda positiivselt.

17. Eeltoodu alusel, juhindudes kohtute seaduse § 87 lg-test 1 ja 2, § 88 lg 1 p-st 1 ja § 97 lg-st 1, mõistab distsiplinaarkolleegium kohtunik X-i süüdi distsiplinaarsüüteos – ametikohustuste mittekohases täitmisel – ja karistab teda noomitusega.

18. Distsiplinaarkolleegium peab vajalikuks märkida lisaks järgmist.

Võlgnik M. Utsar'e esindaja D. Utsar pöördus justiitsministeeriumi poole selgitustaotlusega A Maakohtu menetluses olevas tsiviilasjas nr 2-09-18805 juba 2. jaanuaril 2012. a. Kuid selle asemel, et saata nimetatud taotlus A Maakohtu esimehele koheseks lahendamiseks, hakkas ametnik jagama menetluses olevas tsiviilasjas selgitusi omapäi ja pöördus maakohtu esimehe poole alles 6. detsembril 2012. a, s.o umbes üheteistkuulise hilinemisega. Kui justiitsministeeriumi ametnik oleks käitunud selles olukorras korrektselt ja ei oleks probleemi edastamisega A Maakohtu esimehele viivitanud, oleks maakohtu esimees suure tõenäosusega lahendanud probleemi koheselt. Sellisel juhul oleks ka distsiplinaarmenetluse algatamise põhjus ära langenud.

Jüri Ilvest

Harri Salmann

Tambet Tampuu

Ülle Jänes

Fred Fisker